

Vrijheid, Vetes, Vagevuur spel

Docentenhandleiding

Beschrijving opdracht:

De leerlingen gaan in deze les leren over de Friese Vrijheid. Ze spelen hierbij een kaartenspel om te leren over de samenleving ten tijde van de Friese Vrijheid. Dit lesmateriaal is verbonden aan de tentoonstelling *Vrijheid, Vetes, Vagevuur* die te zien is in het Fries Museum van 10 september tot en met 7 mei 2023.

Tijdvak

3 (500 tot 1000 n.Chr.) en 4 (1000 tot 1500 n.Chr.)

Kerdoelen vmbo-tl:

VO Kerndoel 38 - De leerling leert een eigentijds beeld van de eigen omgeving, Nederland, Europa en de wereld te gebruiken om verschijnselen en ontwikkelingen in hun eigen omgeving te plaatsen.

VO Kerndoel 43 - De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, en leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert de betekenis voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert respectvol om te gaan met de diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Lesdoelen:

- Je begrijpt waarom er is gekozen voor de termen: vrijheid, vetes, vagevuur.
- Je kan in groepsverband werken aan een vraagstuk, of open vraag.
- Je weet hoe de samenleving van de Vrije Friezen er over het algemeen uitzag.
- Je kunt uitleggen wat de boerderij, de kerk en de stins te maken hebben met

de Friese Vrijheid.

Kenmerkende aspecten:

- De verspreiding van het Christendom in Europa (tijdvak 3)
- Het ontstaan van het feodale stelsel (tijdvak 3)
- De opkomst van handel en ambacht die ervoor zorgde dat steden terugkwamen (tijdvak 4)
- De opkomst van de burgerij en de zelfstandigheid van steden (tijdvak 4)
- De uitbreiding van de christelijke wereld door de kruistochten (tijdvak 4)

Doelgroep

Niveau: VMBO/HAVO onderbouw

Tijdsduur

50 minuten

Leerlingenmateriaal

Spelkaartjes: <https://ap.lc/YH2jH>

PowerPoint: <https://ap.lc/lHApJ>

Video van 11en30: <http://www.11en30.nu/de-canon-vensters/de-friese-vrijheid>

Vorbereiding en benodigheden

- De dertig Vrijheid, Vetes en Vagevuur kaartjes en het bijbehorende antwoordmodel
- De PowerPoint op het digibord
- Papiertje voor puntentelling
- Plattegrond opstelling tafels (leerkracht kan deze naar eigen inzicht vormgeven)
- Leerlingeninstructie (uitleg leerkracht met behulp van PowerPoint)
- De PowerPoint kun je opvragen bij geschiedenislokaalfryslan@gmail.com

Beginsituatie leerlingen

- In het begin van de les zitten de leerlingen door de klas zoals ze normaal zouden zitten.
- Met het begin van het spel zitten de leerlingen verdeeld over drie groepen (Vrijheid, Vetes, Vagevuur.)
- De leerlingen hebben pen en papier gereed. Dit is nodig voor het spel.

Instructie aan leerlingen

- *Wat?*

Leerlingen kijken naar de afbeelding op het bord. Ze bedenken wat ze zien en wat de gebouwen zouden kunnen zijn. Ook bedenken ze wat de functie van de gebouwen zijn. De leerling beantwoordt de vragen van de docent.

Het spel:

De leerlingen zijn door de docent ingedeeld in drie strijdende groepen. Ze verzamelen zoveel mogelijk juiste kaartjes bij hun toegewezen onderwerp. De teams zijn: Vrijheid, Vetes of Vagevuur.

- *Hoe?*

Kaartenspelregels Friese Vrijheid

Jullie zijn ingedeeld in drie groepjes: Vrijheid (de boerderij), Vagevuur (de kerk en het klooster) en Vetes (de stins). Deze drie teams hebben een vete met elkaar.

Zo speel je het spel:

Fase 1 Brainstormen:

Je krijgt zes kaartjes op je tafel. Ga met je groepje kijken welke kaartjes bij jouw team horen. Dit doe je door met elkaar de kaartjes te lezen en te overleggen.

Je schrijft op waarom de kaartjes bij jullie team passen. Let op! Twee van de zes kaartjes die je krijgt zijn goed, de rest zijn fout. Hier krijgen jullie drie minuten voor. Na de drie minuten begint fase 2.

Fase 2 Verantwoorden:

Er wordt bij elk team willekeurig een teamleider uitgekozen. Bij Vrijheid is dit de hoofdboer, Vetes heeft de hoofdeling en Vagevuur heeft de abt. Deze teamleider gaat vertellen welk kaartje bij hun team hoort en waarom.

Aan de hand van de uitleg wordt door de leraar bepaald of het team een punt heeft verdiend. Dit duurt in totaal twee minuten.

Einde van een ronde:

Als beide rondes voorbij zijn dan luidt de poortwachter de hoorn en dan brengen de teamleiders de kaartjes naar de poortwachter. Dit is de docent. Je krijgt van hem nieuwe kaartjes en er start een nieuwe ronde die weer begint met fase 1. De teamleider is nu dus geen teamleider meer. Het spel gaat voor vijf rondes door. Aan het eind van de vijf rondes maakt de poortwachter de winnaar bekend. Dit team heeft de vete tussen de teams gewonnen.

- *Waarom?*
Het spel leert leerlingen op een leuke manier over de Friese Vrijheid. Daarnaast leert de leerling ook kritisch te kijken naar bronnen en keuzes te beargumenteren.

Uitvoering

- Aan het begin van de les laat je de afbeelding zien van de drie gebouwen van de Friese Vrijheid. Het doel is dat de leerlingen weten wat de gebouwen zijn en waar ze voor dienen.
- Hierna kan het spel beginnen. Je legt de leerlingen uit wat de bedoeling is al volgens de leerling instructie. Kaartjes die ze goed hebben haal je uit het spel. De overige kaartjes kunnen weer uitgedeeld worden. Zorg ervoor dat elk team twee kaartjes heeft die bij hun team passen. In het antwoordmodel staat welk kaartje bedoeld is voor welk team. Ook hou je de punten bij van de teams. In de PowerPoint is een signaalhoorn geluidseffect toegevoegd. Gebruik deze om het einde van fase 1 aan te kondigen. Hierna begint dus direct fase 2.
- Na het spel laat je de video zien over de Friese Vrijheid die is bijgevoegd. Zo kunnen ze nog eens duidelijk zien waar ze het over gehad hebben in de les.

Deze les is ontwikkeld door

Gerlof Voolstra & Robert van Wilgen, studenten lerarenopleiding Geschiedenis, NHL Stenden Hogeschool Leeuwarden, 2023.